

[Skjærbæk.]

er Plads nok og Jord nok i og omkring Randers, saaledes at man kunde nøjes med lavere Huse. Jeg kan ikke se, det er nogen Fordel, navnlig ikke i mindre Byer, at bygge Huse med saa mange Beboelseslag.

Det er for mig ganske ejendommeligt at se, at der i Odense slet ikke synes at være nogen Grund til nogen Sanering. Jeg har tænkt paa, hvad Grunden hertil kunde være, og jeg er kommet til den Overbevisning, at det skyldes, at Odense har saa at sige haft sit eget Ansigt med Hensyn til Bebyggelsesforhold. De har fra tidligere Tider haft langt flere Smaahuse end andre Steder, og det kan maaske have haft Indflydelse baade paa den Maade, at det har været mindre kostbart at faa disse Smaahuse fjernet, naar de havde udtjent, og at Forholdene i Almindelighed er blevet bedre end ellers.

De Omraader i København, som særlig trænger til Sanering, er jo Borger- og Adelgadekvarteret og visse Kvarterer i det indre Nørrebro og Vesterbro, og saa finder man naturligvis spredte Ejendomme, navnlig paa Christianshavn — jeg kunde ogsaa nævne visse Kvarterer i Sundbyerne, hvor jeg har haft en Del at gøre tidligere. Hvis vi skal prøve paa for Københavns Vedkommende at give en Forklaring paa, at vi har disse daarlige Boligkvarterer, saa vil jeg nævne følgende Forhold — jeg oplyser, at jeg støtter mig her til Publikationer af Overingeniør, Dr. Schmidt. Der fandtes i København ingen Boliglov før 1856. Forud for dette Aar var der gaaet en voldsom Udvikling i Hovedstaden, men Befolkningen var, delvis af militære Grunde, holdt sammen inden for Voldene indtil ca. 1850. Følgen var altsaa, at man havde faaet en Befolkning, som boede tæt sammenklumpet. Byggeloven af 1856 var meget lemfældig i sine Krav. Der var intet Mindstemaal for Boligernes Størrelse, intet Mindstemaal for, hvor store eller hvor smaa Gaarde og Gader skulde være, og som i Tiden siden har man jo staaet over for modstridende Krav: den private Bygherres Ønske om at kunne udnytte Grunden mest muligt og det offentlige Ønske om at faa fornuftige og rimelige Forhold for de Beboere, der skulde være der. Loven af 1856 fik ingen Art af tilbagevirkende Kraft; det vil med andre Ord sige, at alle de bestaaende Ejendomme fortsat kunde anvendes, uden at man skulde foretage Forbedringer af disse. Den næste Byggelov fik vi i 1871, og den maa nærmest regnes som et Tilbageskridt, idet man bl. a. fik lovhjemlet Kælderbeboelser. Saa kom den Byggelov, vi endnu lever under, Loven

af 12. April 1889. Ogsaa efter denne Lov kan man stadig anvende de tidligere byggede Bygninger. Den værste Anklage for det indre Nørrebros og Vesterbros slette Byggeri maa altsaa rettes imod den Byggelov, som gjorde det muligt at bygge saa slet. Det er i Virkeligheden en meget voldsom Anklage, der her kan fremføres, og jeg vil gerne have Lov til med den højtærede Formands Tilladelse at citere, hvad Arkitekt Steen Eiler Rasmussen i sin Bog om London har sagt til Sammenligning mellem london- ske og københavnske Slumkvarterer:

„Hovedforskellen mellem København og London er, at i København har man uden for Voldene bygget Slumkvarterer, har man opført Huse, der efter hele deres Udformning aldrig kan blive andet end Slumbebyggelse. Det er bogstavelig talt ukendt i London; dør bliver Slumkvartererne ikke bygget, de opstaar ved oprindelig pæne Kvarterers Forfald.“

De opstaar naturligvis særlig let i saadan en kæmpestor Havneby med dens meget brogede Befolkning; med mange fremmede, som søger den billigste Leje.

Om den nuværende Tilstand skal jeg sige et Par Ord om et Øjeblik. Hvad Betænkningen angaar, udtaler jeg min Respekt for de Undersøgelser, der er foretaget af enkelte Kvarterer, navnlig af Borger- og Adelgadekvarteret. Jeg kunde ønske, at man havde ofret Kræfter og Tid paa at give en lignende detailleret Fremstilling af Forholdene i en eller flere Karreer paa Vesterbro eller Nørrebro. Man faar nemlig først gennem disse Specialundersøgelser egentlig Besked om, hvordan Forholdene er. En Række Tabeller siger ikke saa meget, man skal trænge mere i Dybden. Jeg har i min Ungdom studeret en Smule i et mægtigt Værk om London — af en Mand, der hedder Charles Booth —, i hvilket netop de enkelte Kvarterer gennemgaaes, det ene efter det andet, med Hensyn til sociale Forhold, Bebyggelsesforhold, Indtægtsforhold o. s. v.

Men lad mig vende tilbage til København. København har for Tiden — jeg runder Tallene af — 680 000 Mennesker og 240 000 Lejligheder. Af disse 240 000 Lejligheder er 8 pCt. 1 Værelses, 45 pCt. 2 Værelsers og 24 pCt. 3 Værelsers Lejligheder — jeg vil ikke beskæftige mig med de andre Lejligheder, det er jo udelukkende Smaalejlighederne, der her kommer i Betragtning.

2 Værelsers Lejligheden er altsaa den almindelige Type i København. Hvis man prøver paa at skaffe sig et Indtryk af, hvor-